

Назарчук О. М.,
доктор філософії з права,
доцент кафедри приватного права,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ У ЗВО: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

У сучасних реаліях, коли країна живе в умовах повномасштабної війни, поняття безпечного освітнього простору у закладах вищої освіти (далі – ЗВО) набуло абсолютно нового значення. Те, що донедавна здавалося фоновим і майже непомітним елементом освітнього середовища, зокрема: фізична, психологічна та інформаційна безпека, то сьогодні набуло ключового фактору, що визначає можливість самого існування освітнього процесу.

ЗВО в Україні зустрічаються з низкою нових викликів: ракетні удари, ризики окупації, кібератаки, інформаційна війна, а також зростання рівня тривожності серед здобувачів й викладачів. Усе вимагає не лише переосмислення традиційних підходів до організації навчання, але й створення системної моделі захисту – як фізичного, так і ментального простору.

Сьогодні безпечне освітнє середовище – це ще й психологічна підтримка учасників освітнього процесу, розвиток культури довіри та взаємоповаги, готовність адміністрацій реагувати на кризові ситуації. Безпечне освітнє середовище в ЗВО – це створення простору, в якому кожен учасник освітнього процесу відчуває себе психологічно комфортно, емоційно стабільно та соціально захищено. Його основна мета – забезпечити умови для безпечного навчання і праці, у яких панує взаємоповага, довіра та підтримка. Таке середовище виключає будь-які прояви насильства, дискримінації чи психологічного тиску, а також передбачає наявність ефективних механізмів попередження й реагування на кризові ситуації.

Варто погодитися, зокрема й з тим, що у своїй науковій праці Н. Латик, Н. Саковець та А. Санайко акцентують увагу на ключових викликах, з якими зіткнулася система вищої

освіти в умовах повномасштабного воєнного вторгнення. Дослідники підкреслюють, що серед найважливіших завдань сучасного ЗВО вирізняються забезпечення безпеки учасників освітнього процесу, оперативна адаптація до нових реалій військового часу, а також активна цифрова трансформація освітнього середовища [2].

Гуманізація освітнього процесу передбачає не лише передавання знань, а й турботу про фізичне і психічне здоров'я молоді. Формування культури здорового способу життя, розвиток навичок відповідального ставлення до власного добробуту стають фундаментальними завданнями для сучасних ЗВО. Створення середовища, що сприяє гармонійному розвитку особистості, є передумовою підготовки фахівців нового покоління – компетентних, адаптивних і стійких до викликів часу [1].

В умовах війни освітній простір в Україні стрімко трансформується. Його розвиток нерозривно пов'язаний з інтеграцією гібридних моделей навчання, що дозволяють поєднувати онлайн та офлайн формати, адаптуючись до змінного середовища. Одним з пріоритетів стає впровадження персоналізованих цифрових платформ, які враховують індивідуальні потреби кожного здобувача освіти, забезпечуючи гнучкий і безперервний доступ до освітніх ресурсів у будь-який час та з будь-якого місця.

Українські ЗВО активно освоюють цифрові інструменти для організації ефективного дистанційного навчання. Цифровізація не лише оптимізує навчальний процес, але й змінює характер взаємодії між викладачем і здобувачем, відкриваючи нові можливості для мотивації, залучення та розвитку самостійності в навчанні.

У цих умовах особлива роль належить викладачу. Він не просто передає знання, а формує навчальне середовище, стимулює інтерес, підтримує моральний дух здобувачів. Важливими стають емпатія, увага до кожного, вміння підтримати словом і ділом. Елементарні дії – щире привітання, доброзичливий коментар, вдячність за участь, акцент на досягненнях, м'яке коригування помилок, пропозиція альтернативних шляхів вирішення завдань – усе це сприяє активізації освітнього процесу та формуванню стійкого інтересу до навчання [5].

Сьогодні, створення безпечного освітнього середовища у ЗВО України залишається пріоритетним завданням, особливо в умовах триваючої війни та повоєнної відбудови, адже: 1) ЗВО активно працюють над облаштуванням укриттів та безпечних зон для забезпечення фізичної безпеки учасників освітнього процесу; 2) зростає увага до кібербезпеки, зокрема захисту персональних даних та інфраструктури ЗВО від кібератак; 3) ЗВО впроваджують програми психологічної підтримки для здобувачів та викладачів, спрямовані на зниження рівня стресу та тривожності; 4) проводяться тренінги для викладачів з розвитку емоційного інтелекту та навичок підтримки здобувачів у складних ситуаціях; 5) активно впроваджуються освітні технології, зокрема персоналізовані цифрові платформи, які адаптуються до індивідуальних потреб здобувачів; 6) поширюються гібридні моделі навчання, які поєднують онлайн та офлайн формати, забезпечуючи гнучкість та доступність освіти; 7) законодавчі зміни для посилення безпеки, які спрямовані на посилення безпеки в освітніх закладах, зокрема щодо фізичного захисту та протидії насильству; 8) стратегічний план розвитку освіти до 2027 року: Міністерство освіти і науки України реалізує стратегічний план, який передбачає трансформацію освітнього середовища, зокрема створення безпечних та інклюзивних умов для навчання [3, 4].

Так само, Україна активно бере участь у міжнародних освітніх проєктах, спрямованих на обмін досвідом та впровадження кращих практик у сфері безпеки та інновацій в освіті. Ці напрямки відображають сучасні тенденції та виклики, з якими стикаються ЗВО України та підкреслюють важливість комплексного підходу до створення безпечного та інноваційного освітнього середовища.

Отже, безпечний освітній простір у ЗВО вимагає комплексного підходу, який включає оновлення інфраструктури, впровадження інноваційних технологій, посилення психологічної підтримки та розвиток інституційної культури емпатії й довіри. Усе це має сприяти не лише збереженню життя та здоров'я учасників освітнього процесу, а й формуванню сталого, інклюзивного й мотиваційного середовища, що здатне виховувати відповідальних та адаптивних фахівців майбутнього.

Список використаних джерел

1. Візія майбутнього освіти і науки України. 2023. 29 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/viziya> (дата звернення: 25.05.2025).
2. Латик Н., Саковець Н., Санайко А. Вища освіта України в умовах війни. Людинознавчі студії. 2024. № 19 (51). С. 51–57. URL: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.19/51.6> (дата звернення: 25.05.2025).
3. Єрмакова С. С., Іванова О. С., Буренко М. С. Парадигма вищої освіти в умовах війни та глобальних викликів XXI століття. Академічні візії. 2023. № 16. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/166> (дата звернення: 24.05.2025)
4. Харченко І., Шищенко І. Інформаційно-освітнє середовище закладу вищої освіти як підґрунтя для формування інформаційно-цифрової культури майбутніх фахівців. Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка». 2021. No 13(45). С. 78–84. URL: [doi: https://doi.org/10.24919/2413-2039.13/45.113](https://doi.org/10.24919/2413-2039.13/45.113)
5. Психологічна служба – ПДАБА. URL: <https://pdaba.edu.ua/studentu/psihologichna-sluzhba/> (дата звернення: 28.05.2025).

Павко Я. А.,

к.ю.н., доцент кафедри публічного та міжнародного права,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
старший науковий співробітник відділу міжнародного права та права Європейського
Союзу Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Досягнення гендерної рівності є важливою умовою функціонування сучасного справедливого суспільства. Оскільки Україна обрала євроінтеграційний шлях свого розвитку, реформування системи вищої освіти повинно здійснюватися відповідно до європейських стандартів. Держава має забезпечувати рівні права та можливості як для чоловіків, так і жінок у будь-якій сфері їх діяльності. Загалом, елементи принципу